

Mustafa Şen
mustafasen@gmail.com

Rusya'nın Hakimiyet Stratejisinin Kalpgahı: Doğu Akdeniz

DOĞU AKDENİZ'DE BİR SÜREDİR YAPILAGELEN PETROL VE DOĞALGAZ ARAMA ÇALIŞMALARININ BİR ZAMAN SONRA BELKİ DE EN ETKİLİ AKTÖRÜ RUSYA OLACAKTIR; BUNUN İÇİN SADECE KARADAKİ İSTİKRARIN SAĞLANMASINI BEKLEMEDİR. SURIYE'DE İSTİKRAR SAĞLANDIKTAN SONRA RUSYA'NIN BÖLGEDEKİ VE BÖLGE ÜZERİNDEN GİDİLECEK HEDEFLERE YÖNELECEĞİ AÇIKTIR.

Yüzylımız, dünyanın hangi coğrafyasında olduğuna bakılmaksızın stratejik olan ve olmayan unsurların çok iyi ayrıştırılması, tüm siyasi, iktisadi, sosyal, kültürel ve askeri enerjinin stratejik hamleler üzerine yoğunlaştırılmasını gerektiriyor. Bu hamlelerin, en az elli yıllık bir perspektifle ele alınıp, yüzyıl sonrasına uzanacak sonuçları dikkate alınarak değerlendirilmesi gerekir.

Bu bağlamda Türkiye, son on yıldır baş etmeye çalıştığı pek çok sorun yanında, sonuçları 21. yüzyıla taşacak olan Suriye sorunu ile uğraşmaktadır. Suriye meselesi bir taraftan dünyanın insani, ahlaki ve vicdani turnusol kağıdı olurken diğer yandan bir kısım ülkelerin tarih boyu aradıkları fırsatları ayaklarına getirmiştir. Türkiye, Ürdün ve Lübnan hariç tüm ülkelerin insaniyet bakımından sınıfta kaldığı bu süreçte, beklediği tarihi fırsatı ayaklarının dibinde bulan ülke en başta Rusya olmuştur.

Sıcak Denize İlk Adım

Herkesçe malumdur ki Rusya, imparatorluk zamanlarından kalma bir hülya ile yaşar; sıcak denizlere inmek. Aslında Rusya, sıcak denizlere inme emelini gerçekleştirmeye doğru Soğuk Savaş döneminde, Suriye'de NATO tarafına karşı askeri üs kurarak ilk adımını atmıştı. Lazkiye'de bulunan bu üs, bir hava üssü olarak binlerce askeri personel ile onlarca uçak, tank, hava savunma sistemi vs. barındırmaktaydı. Suriye iç savaşı sürecinde Esed rejimi tarafından ülkeye davet edilen Rusya, önce Tartus'ta bir deniz üssü kurup ardından Suriye'nin muhtelif yerlerinde onlarca üs ve/veya askeri varlık alan kurmuş/oluşturmuştur.

NATO seyrededursun; olan olmuş, biten bitmiştir: Rusya kalıcı olarak Akdeniz'dedir; en azından uzun bir süreliğine bunun böyle

olacağı değerlendirilmektedir. Bunda Türkiye'nin bir kısım dış politika hataları olduğu gibi başta ABD ve AB olmak üzere Batı'nın ve affedilmez bir şekilde İran'ın da payı vardır. Evet, Rusya artık güneydedir, sıcak denizlerde.

Rusya'nın burada ne işi var ya da burada bulunması Rusya'ya sıcak denizlerde bulunmak gibi bir tarihi arzusun dışında ne verecektir? Çok ama çok şey! Güneye inmiş olmaları, sıcak denizler hayalinin başladığı ve geliştiği dönemlerde Rusların muhayyilesinde oluşan şeylerin çok ötesinde anlamlar taşıyor. Bunlar nelerdir? Rusya, örtük ya da açık, neyin peşindedir? Bu strateji Türkiye açısından ne ifade etmektedir? Bunları 4 madde halinde sıralamak mümkündür:

1. Yeni Kuvvet Dengeleri

Rusya, Akdeniz–Orta Doğu (bizim için Merkezi Dünya) kuvvet dengeleri ile Doğu Akdeniz fosil yatakları ve diğer ekonomiler arasında yeni bir denge arayışı içindedir. Rusya'nın Suriye'de bulunma mevzuu konuşulduğunda hiç kimsenin aklına Rusya'nın, esas olarak Suriye'nin önünde yatan petrol ve doğalgaz yataklarına çöktüğü gelmemektedir. Hakikatte, Rusya "Suriye toprağına" çökerken "Suriye denizine" de çökmüştür. Doğu Akdeniz'de bir süredir yapılagelen petrol ve doğalgaz arama çalışmalarının bir zaman sonra belki de en etkili aktörü Rusya olacaktır; bunun için sadece karadaki istikrarın sağlanmasını beklemektedir.

Suriye'de istikrar sağlandıktan sonra Rusya'nın bölgedeki ve bölge üzerinden gidilecek hedeflere yöneleceği açıktır. Doğrusu bunun için acele ettiği pek söylenemez. Vaktiyle, 17. 18. ve 19. yüzyıllarda Moskova civarından güneye doğru, Karadeniz'e ve Kafkasya'ya yayıldığı gibi burada da adım adım ilerleme stratejisini uygulamaktadır. Rusya'nın acelesi yok. Belki de, en tehlikeli durum da budur. Rusya bu hamleleri ile

Hazar Denizi'ndeki V. Filanovsky petrol sahası, Rusya'nın bölgedeki en büyük offshore petrol sahalarından biri olma özelliğini taşıyor.

sadece Suriye ve havalisinde değil Doğu Akdeniz'de, hatta Libya kartıyla birlikte Orta Akdeniz'de, bütün Ortadoğu'da etkinliğini uzun vadede bile kolay kolay geri çevrilemeyecek bir seviyeye çıkarmış olacaktır. Bu durum, mezkur bölgelerdeki ekonomik alanları ve unsurları Rusya lehine çalışır hale getirecektir. Türkiye'nin dikkat etmesi gereken birinci madde budur.

2. Afrika'ya Açılan Kapı

Afrika artık dünyanın yeni yatırım, paylaşım ve çatışma alanına dönüşmüş durumdadır. Afrika'nın eski Avrupalı sömürge ülkeleri güçlerini hala belli bir oranda koruyor olsalar da Afrika'da yeni aktörler sahaya inmiş durumdadır. Çin'i Afrika'nın her yerinde görmemiz mümkündür.

Türkiye bir yanıyla insani sebeplerle çok sayıda insani yardım kuruluşu ile orada bulunurken, bir yanıyla da karşılıklı kazan kazan ilkesine dayalı olarak ekonomik sebeplerle Afrika'dadır. Türkiye bunu açık bir şekilde ortaya koymaktadır ve Türkiye'nin Afrika'da gayri insani bir faaliyeti olmadığı gibi gizli bir ajandası da yoktur. Gerek açılan yeni büyük elçilikler ve gerekse Maarif Vakfı'nın okullaşma çalışmaları meseleye daha üst bir perdeden müzaheret edildiğini de göstermektedir.

Diğer taraftan, Doğu Akdeniz Rusya için Afrika'nın yeni kapısı durumundadır. Suriye üzerinden elde ettiği jeostratejik ve jeopolitik üstünlükleri güçlü bir jeoekonomik tohum olarak Afrika'ya ekmek istemektedir. Bu Rusya'ya bir taraftan Afrika pazarında etkili bir varlık gösterme imkanı verecek diğer taraftan da özellikle kendi coğrafyasında sıkı bir rekabet içinde olduğu Çin'e karşı avantaj sağlayacaktır. Ama bu avantajlı durum sadece Çin'e karşı değil, aynı zamanda hem AB

Doğu Akdeniz Rusya için Afrika'nın yeni kapısı durumundadır. Suriye üzerinden elde ettiği jeopolitik üstünlükleri güçlü bir jeoekonomik tohum olarak Afrika'ya ekmek istemektedir. Bu avantajlı durum sadece Çin'e karşı değil, aynı zamanda hem AB ülkelerine hem de ABD'ye karşı da Rusya'nın elini güçlü kılacaktır.

ülkelerine hem de ABD'ye karşı da elini güçlü kılacaktır. Rusya bu avantajı ve güçlü eli şimdiden edinmiş durumdadır ama adı zikredilen devletlerin bunu pek algılamış gibi durmadıkları veya eskimiş ve pörsümüş yaşlı halleriyle karşı aksiyon alacak proaktif bir durumda olmadıkları anlaşılacaktır. Türkiye'ye gelince, Türkiye durumun farkında gözükmemekte ama daha fazlası gerekmektedir.

3. Kuzey Rüzgarını Dengelemek

Önümüzdeki on yıllarda, dünyanın önemli çatışma alanlarından biri de Kuzey Kutbu çevresi olacaktır. O bölgede bulunan denizaltı petrol ve doğalgaz yatakları tüm çevre ülkelerin iştahını kabartmış durumdadır. Kuzey Kutbu/Kuzey Denizi altındaki fosil ihtiyatlar için diğer çevre/sınır ülkelerle kapışacak olan Rusya, Doğu Akdeniz'de onlara karşı, kuzeydeki elini zayıflatıcı mahiyette denge oluşturma çabaları içinde olmak istemektedir. Kuzey'de başlayacak olan çatışmaların dengeleyici üslerinden biri olarak Rusya'nın Suriye üzerinden Doğu Akdeniz'i kullanacak olması stratejik aklın zamanımızda büründüğü en önemli kılıklardan biri olarak değerlendirilebilir.

Kuzey Denizi'ndeki paylaşımın dengeleyicisi Akdeniz, Akdeniz'dekin ise Kuzey Denizi! Özellikle Amerika ve İngiltere'nin Rusya gibi her iki bölgede varlık göstermesi her iki bölgede de kapışacakları anlamına gelmektedir. Her ne kadar kendisi de aynı şekilde etkilenecek olsa da Rusya, diğerlerinin gücünü birden fazla bölgeye yayarak zayıflatmak istemektedir. Rusya son on küsur yıldır bu stratejiyi başarıyla uygulamaktadır.

4. Yeni Asya'nın Batı Kapısı

Günümüz dünyası çoklu stratejik oyunlar oynamayı ve bunun gereği olarak çoklu coğrafyalarda çoklu dost-düşman manevraları

Rusya sadece Doğu Akdeniz'deki değil kutuplardaki petrol ve doğal gaz yataklarında da çalışmalarını sürdürüyor. Fotoğrafta Rusya'nın kutuplardaki ilk petrol platformu "Prirazlomnaya" yer alıyor.

içinde olmayı gerektirmektedir. Dünyanın bir yerinde iş birliği içinde olan iki ülke, diğer bir yerinde çatışma halinde olabilmektedirler. Hatta Suriye örneğinde olduğu gibi aynı ülkenin bir şehrinde iş birliği diğer şehrinde çatışma, hatta aynı şehrin kuzeyinde iş birliği, güneyinde çatışma durumunda olunabilmektedir. Aynı stratejik yaklaşımın gereği olarak daha büyük coğrafyalarda, daha büyük jeostratejik alanlarda ve dahası yükselen bir dünya ile düşen bir dünyanın ötesinde, yükselen veya düşen bir dünyanın iki farklı yerinde iki farklı stratejik konum alınabilmektedir. Öyle anlaşıyor ki, gelişen yeni küresel dinamikler bunu bir zorunluluk haline getirmektedir. Aksi takdirde devletlerin ayakta kalması veya en azından güçlü devlet olarak varlıklarını devam ettirebilmeleri mümkün değildir.

Bu meyanda; dünya tarihinde, son iki yüzyılda Batı Avrupa ve Kuzey Amerika'ya geçen GSMH

büyüklik üstünlüğü yeniden Asya'ya kaymaktadır ve analizler 2030 ve 2040'larda üstünlüğün tamamen Doğu'ya kayacağını göstermektedir. Yeni Rusya, -beşinci Putin ile gelişen Rusya'ya artık Yeni Rusya demek lazım- Doğu'daki Yeni Asya yükselişinin batı çıkışında, yani Asya-Pasifik'in batı kapısında, hattın kuzey tarafını meydana getiren kendi topraklarından başka bir yerde, güneyde de yer tutarak Çin ile süregelen çatışma ve mücadelede avantaj sağlamak istemektedir. Bu hamle sadece Çin'e karşı değil, Avrupa ve Amerika'ya, hatta İran'a karşı da büyük avantajlar sağlayacak stratejik bir oyundur.

Artık devletler bir başka devleti sadece kendi sınırlarında değil onun bulunduğu başka bir etki alanında da karşılama yoluna gitmektedir. Orasının dünyanın hiçbir önemi yoktur. Dolayısıyla bundan sonra, devletlerin sadece toprakları ve sınırları ile değil, etki

alanları ve etki ajanlarıyla birlikte bütüncül bir mücadele stratejisi uygulayacaklarını söyleyebiliriz. Bunu uzak ya da yakın, dünyanın neresi olursa olsun orada gerçekleştireceklerdir.

Belki çok uzak olmayan bir zamanda, bir kısım devletler ilişkiyi uzaya da taşıyacaklar ve uzay jeopolitiği dünya jeopolitiğinin bir parçası/ uzantısı haline gelecektir. Bu durum, aynı anda her yerde savaş ve her yerde barış anlamına gelmektedir. Rusya'nın Suriye'ye çöreklenmesine bu açıdan bakmak gerekir. Çoklu kalpgahlar dünyasının çoklu mücadele döneminde olduğumuzun farkında olarak; bu tür bir bakış açısı bize doğrudan ve kestirmeden 21. yüzyıl çatışmalarında devletlerin nasıl bir akıl aracı kullanacaklarını çok açık bir şekilde gösterebilir; bakmasını, görmesini, okumasını ve değerlendirmesini bilirsek... 1

Rusya'nın Suriye'de ne işi var ya da burada bulunması Rusya'ya sıcak denizlerde bulunmak gibi bir tarihi arzusun dışında ne verecektir? Çok ama çok şey! Güneye inmiş olmaları, sıcak denizler hayalinin başladığı ve geliştiği dönemlerde Rusların muhayyilesinde oluşan şeylerin çok ötesinde anlamlar taşıyor.